

УДК 633. 854. 78: 631. 543. 2

**ПІДЗИМОВИЙ СТРОК СІВБИ СОНЯШНИКУ
НА ДІЛЯНКАХ ГІБРИДИЗАЦІЇ
ЯК ЗАСІБ СТВОРЕННЯ ЧАСОВОЇ ІЗОЛЯЦІЇ**

С. В. ГАЙОВА,

Луганський національний аграрний університет, м. Луганськ, Україна

Вивчено вплив підзимового строку сівби материнських форм гібридів соняшнику різних типів на строки проходження їх рослинами фаз росту і розвитку. Встановлено можливість створення часової ізоляції від масових посівів весняного строку сівби з метою одержання сім'янок F1 вищої якості.

Ключові слова: соняшник, підзимовий строк сівби, часова ізоляція.

Вітчизняні селекціонери мають вагомі здобутки у створенні високоінтенсивних гібридів та сортів соняшнику. Для їх широкого впровадження та більш повного розкриття високих потенційних можливостей треба мати достатні об'єми посівного матеріалу досить високої якості [1, 2].

У зв'язку з цим для гарантованого отримання високої продуктивності рослин з продукцією доброї якості, необхідно на ділянках гібридизації соняшнику освоювати такі технологічні агроприйоми, які були б високоефективними з урахуванням агроекологічних та організаційно-господарських особливостей регіону [2]. В умовах Луганської області дуже гостро постала проблема забезпечення ділянок гібридизації просторовою ізоляцією для забезпечення необхідної посівної якості сім'янок F₁, оскільки насиченість посівних площ соняшником досягла останніми роками 35 – 40 %. У зв'язку з цим постала необхідність пошуку можливостей створення часової ізоляції під час цвітіння материнських форм на ділянках гібридизації.

Найбільш ефективним у цьому напрямку в наших дослідях виявився підзимовий строк сівби материнських форм гібридів соняшнику різних типів на ділянках гібридизації, на вивчення якого у зв'язку з оптимальною густотою рослин і спрямована наша робота [3, 4]. Досліди проводились протягом 2005 – 2008 років у ННВАК «Колос» Луганського НАУ, розташованому у центральній частині Луганської області, яка відноситься до східної частини північного Степу України. Ґрунт дослідної ділянки – чорнозем звичайний середньогумусний слабкозмитий важкосуглинковий із вмістом в орному шарі гумусу 3,8 – 3,9 %, загального азоту 0,25 – 0,30 %, фосфору 0,12 – 0,14 і калію 1,50 – 1,80 %.

Об'єктами досліджень були материнські форми простих міжлінійних гібридів соняшнику Сх1006А (гібрид Світоч) та Сх2111А (гібрид Погляд), а також трьохлінійних гібридів Л4А (гібрид Деркул) та Л10А (гібрид Донбас).

Схема досліду передбачала вивчення підзимового строку сівби на ділянках гібридизації порівняно з весняним оптимальним строком сівби за густоти вказаних материнських форм у діапазоні від 25 до 50 тисяч рослин на гектарі з градацією між варіантами 5 тисяч рослин.

Досліди проводилися за загальноприйнятою методикою, технологія вирощування соняшнику, за виключенням варіантів, що вивчалися, загальноприйнята для насінницьких посівів.

Підзимовий строк сівби соняшнику новий і досить нетрадиційний агротехнічний захід. Проте за дотримання усіх організаційно-господарських рекомендацій за підзимового строку сівби і оптимальної густоти рослин материнських форм гібридів соняшнику різних типів у зоні нестійкого зволоження східної частини північного Степу України, забезпечуються більш інтенсивні ріст і розвиток рослин, раціональніше використання ґрунтової вологи, поживних речовин, теплового та світлового режимів і у зв'язку з цим досягаються більш раннє цвітіння рослин та дозрівання сім'янок (табл. 1).

Таблиця 1

Календарні строки настання фаз росту та розвитку рослин материнських форм гібридів соняшнику різних типів залежно від строків сівби

Материнські форми	Роки досліджень	Дати сівби	Дати настання фаз			
			сходів	утворення кошика	цвітіння	дозрівання
Підзимовий строк сівби						
Сх1006А	2005/2006	27.11	27.04	31.05	16.06	6.08
	2006/2007	25.11	22.04	31.05	22.06	1.08
	2007/2008	28.11	28.04	28.05	18.06	3.08
Сх2111А	2005/2006	27.11	27.04	2.06	18.06	10.08
	2006/2007	25.11	22.04	2.06	23.06	4.08
	2007/2008	28.11	28.04	30.05	23.06	8.08
Л4А	2005/2006	27.11	27.04	5.06	22.06	14.08
	2006/2007	25.11	22.04	8.06	25.06	9.08
	2007/2008	28.11	28.04	31.05	24.06	10.08
Л10А	2005/2006	27.11	27.04	7.06	26.06	19.08
	2006/2007	25.11	22.04	10.06	28.06	13.08
	2007/2008	28.11	28.04	2.06	24.06	14.08
Весняний оптимальний строк						
Сх1006А	2006	30.04	15.05	14.06	3.07	22.08
	2007	1.05	11.05	9.06	30.06	19.08
	2008	5.05	15.05	11.06	3.07	19.08
Сх2111А	2006	30.04	15.05	15.06	4.07	25.08
	2007	1.05	11.05	10.06	2.07	20.08
	2008	5.05	15.05	14.06	6.07	25.08
Л4А	2006	30.04	15.05	16.06	8.07	29.08
	2007	1.05	11.05	12.06	6.07	2.09
	2008	5.05	15.05	15.06	11.07	29.08
Л10А	2006	30.04	15.05	18.06	12.07	4.09
	2007	1.05	11.05	15.06	11.07	29.08
	2008	5.05	15.05	16.06	14.07	4.09

Із даних таблиці добре видно, що в усі роки досліджень і для усіх материнських форм календарна дата цвітіння, а згодом і дозрівання за підзимового строку сівби порівняно з весняним наступала значно раніше за рахунок дуже раннього отримання сходів за підзимового строку сівби. Кількість днів між цвітінням рослин материнських форм гібридів соняшнику різних типів підзимового і весняного строків сівби різняться за роками (табл. 2).

Таблиця 2

Більш ранній строк цвітіння за підзимового строку сівби, дні

Материнські форми	2006 р.	2007 р.	2008 р.	Середнє
Сх1006А	17	8	15	13
Сх2111А	16	9	13	13
Л4А	16	11	17	15
Л10А	16	13	20	16

У 2006 році рослини підзимового строку сівби вступили у фазу цвітіння на 16 – 18 днів раніше, у 2007 році – на 8 – 13 і у 2008 році на 13 – 20 днів раніше. Такий розбіг можна пояснити різницею у морфо-біологічних особливостях материнських форм і різними агрометеорологічними умовами весняного періоду років дослідження. У середньому за три роки досліджень материнські форми простих міжлінійних гібридів Сх1006А та Сх2111А вступили у фазу цвітіння за підзимового строку сівби на 13 днів раніше ніж за весняного, а материнські форми трилінійних гібридів Л4А та Л10А відповідно на 15 і 16 днів раніше.

Таким чином на сучасному етапі функціонування рослинництва як галузі сільськогосподарського виробництва, коли товарні посіви соняшнику займають до 35 – 40 % у структурі посівних площ і витримати просторову ізоляцію при вирощуванні насіння гібридів першого покоління практично неможливо, підзимовий строк сівби материнських форм на ділянках гібридизації, забезпечуючи більш випереджаючі темпи росту і розвитку рослин, стає практично найбільш дієвим агрозаходом для створення часової ізоляції у період цвітіння від товарних посівів цієї культури з метою вирощування найбільш повноцінного високогібридного насіння.

Література

1. Зубець М. В. Невідкладні завдання вчених-селекціонерів // Вісник аграрної науки / М. В. Зубець. – 2000. – № 12. – С. 58.
2. Гаврилюк М. М. Сучасні завдання аграрної науки в розвитку генетики, селекції та насінництва / М. М. Гаврилюк // Вісник аграрної науки. – 2009. – № 1. – С. 5 – 10.
3. Решетняк М. В. Підzimова сівба соняшнику на Сході України / М. В. Решетняк, М. І. Драніщев, О. Л. Павлов // Збірник наукових праць Луганського національного аграрного університету. Серія «Сільськогосподарські науки». – Луганськ: Елтон-2, 2008. – № 186. – С. 176 – 179.
4. Гаевая С.В. Рост и развитие материнских форм простых межлинейных гибридов подсолнечника в зависимости от их особенностей и густоты растений / Н. И. Дранищев, С. В. Гаевая, В. Е. Стотченко, Н. В. Решетняк // Збірник наукових праць Луганського національного аграрного університету. Серія:

«Сільськогосподарські науки». – Луганськ: Вид-во ЛНАУ, 2006. – №69 (92). – С.30-33.

Подзимний срок сева подсолнечника на участках гибридизации как способ создания временной изоляции

Гаевая С. В.

Изучено влияние подзимнего срока сева материнских форм гибридов подсолнечника разных типов на сроки прохождения их растениями фаз роста и развития. Установлена возможность создания временной изоляции от массовых посевов весеннего срока сева с целью получения сеянок F1 более высокого качества.

Ключевые слова: подсолнечник, подзимний срок сева, временная изоляция.

Prewinter period of sowing of sunflower hybridization area as building of insulation

Gayova S.V.

The influence of sowing time prewinter parent forms of sunflower hybrids of different types of time passing their plants phases of growth and development. The possibility of a temporal isolation from mass plantings of spring sowing period in order to obtain higher quality sim'yanok F1.

Keywords: sunflower, prewinter time of sowing, temporal isolation.